

مبانی گزینش و تشخیص تهدیدات محیط اجتماعی در تحقق اهداف سند چشم انداز

(گزارش تلخیصی میزگرد^۱)

□ اشاره

دانشکده امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی در پی بررسی و پی‌جویی تهدیدات نرم اجتماعی در مقابل تحقق سند چشم‌انداز، اقدام به برگزاری میزگردی با حضور اساتید، دکتر عساریان و دکتر ره‌پیک و نیز جمعی از صاحب‌نظران امنیتی و اجتماعی نموده که خلاصه آن به شرح زیر تقدیم می‌گردد.

□ مقدمه

پدیده تهدید اجتماعی شده از جمله مسائل مهمی است که امروز به عنوان چالشی سترگ پیش روی مدیریت اجتماعی کشورها قرار دارد؛ زیرا در چارچوب الگوی مبتنی بر «حاکمیت ملی»، هدف دولت تضمین امنیت اجتماعی از طریق -عموماً- تقویت سازکارهای مشارکت اجتماعی و نمایندگی آن در راستای سازماندهی و تامین رفاه و آرامش عمومی برای اقشار مختلف جامعه است. لیکن، ظهور مسائل و رخدادهایی که سبب بروز آسیب و رسوخ آن در توانایی و قابلیت نظام اجتماعی شده و یا به عنوان یکی از منابع ظهور و گسترش تهدید در بین مردم ظاهر و فعال گشته، دولت‌ها را به سمت انقباض در موضوع نیاز اجتماعی و یا اعمال کنترل شدید با تمسک به رفتارهای سیاسی و سرمایه‌گذاری همه‌جانبه در تعدیل احساس ناامنی مزبور کشانیده که عملاً چالش‌های خاص خود را نیز به همراه دارد.

این احساس تهدید که عمدتاً به شرایط و فضای ناشی از کارکردهای اجتماعی امروزی باز می‌گردد در لایه‌ها و طبقات فعال اجتماعی که قادر نیستند رابطه خود را در قالب یک نظام اجتماعی تعریف نمایند، شکل گرفته و بیش از آن که ظرفیت و کارآمدی اجتماعی بتواند به تولید و تقویت کارکردهای ارتباطی و کنش‌گرایی مثبت

^۱ علاقمندان به اطلاعات بیشتر از مباحث میزگرد می‌توانند به معاونت پژوهش و تولید علم دانشگاه عالی دفاع

منجر گردد آن را در خدمت مولفه های تهدید قرار داده و در راستای تغییر به کار می گیرند.

در این میان شناخت و درک صحیح از ظرفیتهای محرک اجتماعی و بهینه سازی آن می تواند کارساز باشد. ظرفیتهای اجتماعی یک جامعه که در کارکرد نهادها و سازمانهای اجتماعی آن نهفته است از جمله عوامل و جایگاه هایی محسوب می گردد که می تواند اجتماعی شدن امنیت را تقویت کرده و یا به تقابل با تهدید برخاسته از آن، بپردازد.

□ خلاصه مباحث

۱- دکتر عساریان نژاد:

در آغاز دکتر عساریان نژاد ضمن خوشامد گوئی به دیگر اعضا میز گرد سخن را آغاز کرده و اظهار داشتند:

همه نظامهای سیاسی برای این که بتوانند آینده ای بهتر برای دوام و بقای خود ترسیم کنند سعی می کنند با توجه به امکانات و توانایی های خود در نگاهی آینده نگر به مسیر تحقق اهداف ملی خود چشم دوخته و به آن سو قدم بردارند. برای اینکار ج.ا.ا. سندی را تحت عنوان سند چشم انداز توسعه ترسیم کرده است که سیاستهای کلی و قابل تحقق نظام که برآمده از اصول و آرمانهای منبعث از فرهنگ اسلامی و انقلابی ماست در آن گنجانیده شده و تلاش دارد که رفتار دولت و دستگاههای اجرایی کشور را در یک چارچوب هدف دار، متعهدانه و منطقی، به پیش ببرد. الزاماً برای تحقق این سند باید متکی به تبیین فضا و شرایطی بود که بتوان با احصاء حداکثر اطمینان وقوع، در شرایط متنوع و غیر قابل پیش بینی، ضریب موفقیت را افزایش داده و فضای امروزی را به فرصتی مناسب برای اندیشه هرچه بهتر و رفع موانع و گام برداشتن در قالب برنامه های توسعه که بتوانند کشور را به سمت انتخاب های موثر و معقول پیش ببرند تبدیل نمود. اما به نظر می رسد تحولات فراوانی را در گام های مراحل اجرایی در قالب افزایش مطالبات، توسعه رقابت ها و مبهم بودن ماهیت تعارضات، تنوع پذیری رفتارهای محیطی در این پروسه شاهد باشیم که در پیش بینی و ضریب تحقق اهداف سند چشم انداز موانع جدی و قابل تعمقی را فراهم می آورند. انتظار داریم که با تسلط و شناختی که از محیط امنیتی وجود دارد بتوان پدیده تهدید نرم و یا اجتماعی فرهنگی را در فضای چشم انداز رصد کرده و آن را در افق زمانی چشم انداز مورد بررسی قرار داده و امکان نفوذ این شکل از تهدید را از منظر اصول حاکم بر تفسیر و تحلیل محیط امنیتی در سند چشم انداز جستجو کرده و راهکارها و الزاماتی که مانع از نفوذ نرم افزارهای

تهدید و سازوکارهای آن می شود را شفاف کنیم. از این رو اجتماعی شدن تهدید در محیط ملی، منطقه ای و جهانی را بر فضای چشم انداز و پیش فرض های آن باید به گونه ای تحلیل و تفسیر نماییم که زمینه های تحقق اهداف و رفع موانع را در آن فراهم نموده و امکان تبدیل ج.ا.ا به قدرت اول منطقه ای به لحاظ اقتصادی، علمی و فنی تسهیل شود و زمینه رشد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آحاد مردم محقق گردد. به یقین مادامی که خود را مفتخر به ایرانی بودن، مسلمان بودن، مسئولیت پذیری، منضبط، متعهد، اخلاق گرا، مؤمن، ایثارگر، دارای وجدان کاری و عضوی موثر و خلاق در جامعه اسلامی همراه با معیشتی مناسب با موثر با منزلت اجتماعی و ریشه برگرفته از خانواده ای اخلاقی و مستحکم و جامعه ای وفاق آمیز بدانیم، نیابستی از امکان نفوذ تهدیدات نرم در این پیکره توسط دشمنان غافل باشیم.

باید با عنایت به تهدیداتی که می تواند محیط اجتماعی سند و مؤلفه های آن را در طول زمان مورد آسیب قرار دهد به این سئوالات پاسخ گوئیم که:

آیا این ویژگیها با افزایش سطح اطلاعات و دانایی لایه های مختلف اجتماعی که منبعث از دسترسی سریع، آسان و انبوه به انواع رسانه ها و پیامهای مختلف می باشد تسهیل و یا آسیب پذیر می شود.

آیا افزایش سطح تعاملات لایه های مختلف اجتماعی در قالب منطقه ای و جهانی امکان انسجام لازم و همکاری و همراهی گونه های مختلف اجتماعی را به صورت یکپارچه با یکدیگر، در راستای سند چشم انداز فراهم می آورد و یا سبب افتراق می گردد؟

زمینه های مستعد و فعال در مطالبات اجتماعی در راستای ارتقاء طبقاتی یا به تعبیری تحرک فزاینده اجتماعی که انسان ها را به سوی مهاجرت و بی توجهی به مرزهای سرزمینی و... سوق می دهد، آیا آسیب پذیری الگوهای مرجع جامعه را در ج.ا.ا فراهم می آورد؟ آیا ساز و کاری در این مسیر پیش بینی شده است؟

۲- دگرره پیک:

مهم این است که خاستگاه های اجتماعی، تمامی سازکارها و تمامیت قدرت و مدیریت اجتماعی را نرم افزارانه نموده و بایستی قادر بود ضرورت ها و نیازهای مبتنی بر آگاهی، تحرک و تعامل را که سه سازوکار مهم در شکل دهی و قالب بندی لایه های اجتماعی آینده و مطالبات و تمنیات آنان است، با افتخار و هویت ملی-اسلامی در هم آمیخت. مهم این است که تحولات اجتماعی به تبع منابع سیاسی کشورهای رقیب و حریف بتواند عنصری تعیین کننده و الهام بخش گردد. اگر مرزهای اجتماعی درهم

نوردیده شوند تخالط و در هم ریختگی منافع قدرتهای سیاسی هم سطح تهدیدات اجتماعی قرار گرفته و به عنوان ابزار عمل نمایند. لذا نیازهای اجتماعی هنجار شکن شده و کنترل و ثبات هویتی در جامعه به راحتی ممکن نیست و مطالبات جدیدی که خارج از حوزه ارزشی و مدیریت هنجاری کشور شکل می گیرد علیه امنیت ملی جهت دهی می شوند. نرخ جمعیتی، ماهیت جلب وفاداری ملی، سرمایه گذاری اجتماعی، اشتغال، مهارت، منزلت و ارزش اجتماعی افراد در طول دو دهه تحقق اهداف سند چشم انداز از جمله متغیرهایی است که بایستی با استفاده از الگوهای مرجع، فرهنگ سازی، ترویج غرور و غیرت دینی - ملی - انسجام و وفاق اجتماعی دنبال نمود تا امکان بروز تهدیدات اجتماعی شده و نرم را مدیریت نماییم.

۳- آقای بهنام نیا:

در موضوع فضا و معیارهای امنیت ساز اجتماعی در سند چشم انداز جناب آقای بهنام نیا یکی از کارشناسان ارشد امنیتی آغاز سخن نموده و بیان داشت:

با توجه به متن سند چشم انداز می توان مؤلفه های امنیت ساز آن را در محیط اجتماعی به شرح ذیل احصاء نمود:

((محیط اجتماعی در سند چشم انداز: محیطی توسعه یافته متناسب با مقتضیات فرهنگی و مبتنی بر اصول اخلاقی و ارزش های اسلام و عدالت محور، حامی اجتماعی، پیوستگی مردم و حکومت، تامین ساز اجتماعی، نهادمند نمودن بنیان خانواده است که بر تقویت خصوصیات هویت ایرانی ایثارگر، مؤمن، با روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی، مفتخر به ایرانی بودن خود و تقویت مهارتها، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، در یک جامعه اخلاقی تأکید می کند))

۴- آقای شبانی:

جناب آقای شبانی کارشناس امنیتی شرکت کننده در میز گرد پس از بیان برخی از مبانی شناخت تهدید اجتماعی احتمالی بر سند چشم انداز گفت:

بدیهی است این هدفگیری هیچگاه دور از تلاطم های زمانه و پی جوئی اهداف منافع مخالفان و دشمنان نظام در فضای امنیتی کشور نخواهد ماند و به نظر میرسد:

الف: برای تغییر الگوهای مرجع جامعه تلاش گردد و زمینه های انحراف در حاکمیت ارزشها را فراهم نمایند.

ب: انجمن های اجتماعی و فرهنگی با الگوهای غیر اسلامی و ایرانی را شکل داده تا زمینه ایجاد شکاف در میان حکومت و مردم را فراهم کنند.

ج: با تهییج قومی و رفتارهای تجزیه طلبانه، منجر به واکنشهای سخت افزاری توسط حکومت گردند و با ایجاد محیط امنیتی، زمینه جدایی مردم و حکومت فراهم آید.

د: با تغییر ماهیت جریانهای روشنفکری و ایجاد وابستگی به مبانی فرهنگی و فکری غربی، زمینه ظهور چالش در برابر نظام را افزایش داده. و با ایجاد شکاف فیمابین نخبگان و حکومت، ایجاد زمینه های انحطاط حکومت را به سمت دیگر الگوهای سیاسی - اجتماعی فراهم آورند.

ه: با تغییر هنجار های جامعه به ناهنجاری و یا تبدیل ناهنجاری به یک هنجار در جامعه، ارزشهای انقلاب را تضعیف کند و وابستگی مردم، به حکومت و انقلاب رو به کاهش و گسست برود.

□ سوالات مطرح شده:

۱- محیط تهدید از چه مفروضاتی در سند چشم انداز برخوردار است؟

دکتر ره پیک در پاسخ به این سؤال اظهار داشت: سرمایه‌ی اجتماعی در ج.ا.ا مبتنی بر اعتماد، مشارکت جامعه، اطلاعات و ارتباطات، تجانس اجتماعی و مطالعات اجتماعی است که اگر مدیریت نشود و این مطالبات از ارزشهای ایدئولوژیک تبعیت نکند زمینه شکل گیری خیزش های اجتماعی و خشونت گرا را فراهم می کند. نابرابریهای کمی و کیفی میان حوزه های شهری و روستایی، مشکل خاص مهاجرت، کاهش اشتغال در سطح ملی، بروز پدیده های حاشیه نشینی در کلان شهرها، و بی توجهی به عدالت اجتماعی در صورت ضعف نهادینگی و تبعیض ساختاری، زمینه ساز تهدید اجتماعی است. هر چیزی که محور های زیر را تهدید کند جزو مفروضات در سند چشم انداز به شمار می آید. خانواده باید مبنای تربیت بنیادی محسوب شود، اخلاق محور روابط اجتماعی، هویت دینی، هویت ملی و تقویت و توسعه آن متبلور ظهور مردمانی ایثارگر و پیگیر، وفادار، معتقد و ملتزم و پایدار به اسلام، مسئولیت پذیر و دارای وجدان کاری، متمرکز بر منافع ملی و روشن بین، ملت مدار و انسجام مند و پرهیز از واگرایی قومی، که با نگرش های حاکم غرب به مفاهیم عدالت، آزادی و مساوات متفاوت و متعارض است و باید بداند مورد هدف قرار خواهد گرفت.

□ جمع بندی و نتیجه:

دکتر عصاریان: در پایان میز گرد، جمع بندی اظهارات اساتید و کارشناسان محترم را نشانگر تعهد و دقت عزیزان در نحوه تحقق اهداف سند چشم انداز دانسته و رعایت

محورهای ذیل را پیش زمینه یک مدیریت موفق در پیشگیری و کنترل نفوذ تهدید در سند چشم انداز ارزیابی کرد:

۱- توجه مدیران و دست اندرکاران اجرا و پیاده سازی سند چشم انداز در عرصه ملی به سه مفهوم کلیدی در صدر سند: الف) اتکال به قدرت لایزال الهی. ب) ایمان و عزم ملی. ج) کوشش برنامه ریزی شده و مدبرانه جمعی.

۲- لزوم نصب العین و منشاء اثر قرار دادن سند چشم انداز در کلیه سطوح تصمیم سازی به منظور پرهیز از اعوجاج و پراکنده کاری و تفرق در حوزه های سیاست گذاری و تصمیم گیری اجتماعی.

۳- مدیریت تهدیدات اجتماعی نیاز مستمر به مدیریت هوشمند و فعال خواهد داشت؛ ضمن آن که تحدید قلمرو مفهومی و شناخت تهدید، در مقام عمل به دولت مردان و مدیران کمک می کند تا در مدیریت تهدید توفیق بیشتری داشته باشند.

۴- لزوم رعایت «مدیریت زمان» در مواجهه با تهدیدات اجتماعی و توجه به این مطلب که تا چه میزان با عامل تهدید نرم اجتماعی می توان تسامح به خرج داد تا به تحقق چشم انداز در پروسه ی زمانی ۲۰ ساله آسیب وارد ننمایند.

۵- لزوم مدیریت مطالبات اجتماعی و تبدیل مطالبات غیر قابل جذب به مطالبات قابل جذب و هم چنین محدود سازی و یا انسداد فعالیت های رادیکال و سهم خواهی ویژه و بلا مرجع تهدید گران اجتماعی.

۶- مدیریت اطلاعاتی مدیران (Management of Managers) و مجریان سطوح مختلف پیاده سازی مفاد سند به منظور کسب اتفاق نظر در خصوص وجوه ضد امنیتی تهدیدات نرم با عنایت به این که این تهدیدات، ماهیتی متلون و منشوری دارند و برخی مجریان در حوزه معرفتی نسبت به شناسایی موضوع در پیوستار فرصت - تهدید در نوسان و تردید می باشند.

۷- مدیریت تعارضات اجتماعی نو پدید ناشی از مقوله ی جهانی شدن به منظور تبدیل آنها به فرصت و تعاملات مثبت و همسو با منافع ملی ج. ا. ا.

۸- ممانعت از پیوند خوردگی میان جریانات فرو ملی تهدیدات نرم اجتماعی با حوزه های فرا ملی اعم از منطقه ای یا بین المللی.

۹- اجتناب از اتخاذ تدابیر سلبی صرف در خصوص موضوعات تهدید نرم اجتماعی، که به اختفا و زیر زمینی شدن فعالیت آنها خواهد انجامید و هدایت و کانالیزه نمودن آنها به پذیرش مجاری قانونی

۱۰- ممانعت از جایگزینی سمبل‌ها و مناسبت‌های تهدیدزای برون مرزی در داخل کشور به افزایش سطح توجه به نمادها و مناسبت‌های ملی - مذهبی و نشاط برانگیز عمومی (تثبیت روز ۸ مارس ، والتاین و ...) .

۱۱- جلوگیری از بزرگنمایی و اگرائدیسمان ناخواسته ی تهدیدات نرم اجتماعی و اطلاق عناوین مثبت و محرک.

۱۲- باز تولید مدیریت اخلاقی و فرهنگی جامعه و تلاش برای تقویت شاخصه های جامعه پذیری و اخلاق پذیری عمومی همسو با ارزشها و آموزه های دینی و انقلابی (با تاکید بر اندیشه ی متعالیه حضرت امام (ره)) و همچنین مدیریت مذهبی جامعه برای ممانعت از رسوخ و نفوذ جریانات انحرافی به لایه های اعتقادات مردم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پښتونستان د علومو او مطالعاتو فریښی
پرتال جامع علوم انسانی